

METODICKÉ VYSVĚTLIVKY

Metodické vysvětlivky obsahují základní metodické informace k publikovaným údajům.

Publikace je vytvořena výhradně z údajů uložených ve Veřejné databázi ČSÚ.

Z pohledu územního uspořádání jsou údaje vždy publikovány v územní struktuře platné v příslušném roce. K 1. lednu 2016 byl zrušen vojenský újezd Brdy a bylo zmenšeno území ostatních vojenských újezdů. To se projevilo ve změně území několika krajů (okresů). Jednalo se však hlavně o přesun prázdných území, změny v počtu obyvatel nebyly významné. Od roku 2000 došlo k větším přesunům k 1. lednu 2005 mezi Krajem Vysočina a Jihomoravským krajem a mezi Moravskoslezským a Olomouckým krajem. K 1. lednu 2007 se změnilo území některých okresů. K 1. lednu 2021 došlo v souvislosti se zákonem 51/2020 Sb., o územně správním členění státu k úpravě hranic některých okresů.

Pokud není uveden zdroj dat, jsou v tabulkách publikovány údaje pocházející ze statistických zjišťování ČSÚ.

ÚZEMÍ

Na základě ústavního zákona č. 347/1997 Sb. ze dne 3. prosince 1997, o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, byla Česká republika 1. ledna 2000 rozdělena na 14 krajů. Podle tohoto zákona a usnesení vlády České republiky č. 707/1998 zavedl Český statistický úřad podle § 19 odst. 1 zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě a po dohodě se Statistickým úřadem Evropské unie (Eurostatem) „**Klasifikaci územních statistických jednotek - CZ-NUTS**“.

Klasifikace NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) je základním systematickým nástrojem pro potřeby statistické, analytické a pro potřeby poskytování statistických informací Evropské unii. Využívá se ke statistickému monitorování a k analýzám sociální a ekonomické situace v regionech a pro potřeby přípravy, realizace a hodnocení regionální politiky, na úrovni NUTS 2 je využívána zejména pro oblast čerpání prostředků ze Strukturálních fondů EU.

S účinností od 1. ledna 2008, 1. srpna 2011 a naposledy od 1. ledna 2013 byla v České republice klasifikace NUTS aktualizována. V současnosti obsahuje 4 úrovně NUTS – vymezení jednotlivých úrovní je charakterizováno počtem obyvatel a rozlohou (nejnižší je úroveň NUTS 3). Na nižších úrovních jsou pak používány tzv. „lokální administrativní jednotky“ (LAU). Praha se v systému LAU dále nečlení. Systém LAU však není v EU legislativními nástroji zaváděn.

NUTS 0 vyjadřuje **stát Českou republiku**
NUTS 1 vyjadřuje **území České republiky**
NUTS 2 vyjadřuje **regiony soudržnosti**, tj. celkem 8 sdružených krajů
NUTS 3 vyjadřuje **kraje**, tj. celkem 14 vyšších územních samosprávných celků
LAU vyjadřuje **obce**, tj. celkem 6 258 obcí (k 1. lednu 2024)

Přehled regionů soudržnosti NUTS2 a krajů NUTS3:

Praha - Hl. m. Praha
Střední Čechy - Středočeský kraj
Jihozápad - Jihočeský kraj a Plzeňský kraj
Severozápad - Karlovarský kraj a Ústecký kraj
Severovýchod - Liberecký kraj, Královéhradecký kraj a Pardubický kraj
Jihovýchod - Kraj Vysočina a Jihomoravský kraj
Střední Morava - Olomoucký kraj a Zlínský kraj
Moravskoslezsko - Moravskoslezský kraj

Údaje o rozloze krajů a druzích pozemků k 31. 12. byly čerpány z oficiálních dat Českého úřadu zeměměřického a katastrálního v Praze.

SÍDELNÍ STRUKTURA

Obec je základním územním samosprávným společenstvím občanů, tvoří územní celek, který je vymezen hranicí. Velikostní struktura obcí byla zpracována podle územně správního uspořádání v příslušném roce, vždy k 31. 12.

Seznam **obcí s rozšířenou působností** a **obcí s pověřeným obecním úřadem** byl stanoven zákonem č. 314/2002 Sb. ze dne 13. června 2002, který nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2003. V návaznosti na tento zákon pak Ministerstvo vnitra vyhláškou č. 388/2002 Sb. stanovilo správní obvody těchto obcí. Příslušnost obcí do správních obvodů byla upravena k 1. 1. 2005 novou vyhláškou č. 388/2004 Sb. ze dne 24. 6. 2004, kterou se

mění vyhláška z roku 2002. V roce 2020 byl schválen zákon č. 51/2020 Sb. o územně správním členění státu, který vstoupil v platnost 1. 1. 2021. Hranice krajů se nezměnily, ale došlo ke změně hranic několika okresů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností nebo s pověřeným obecním úřadem. K další změně došlo podle vyhlášky č. 389/2022 Sb. s účinností od 1. ledna 2023 (přesun obce Přemyslovice ze správního obvodu Prostějov do správního obvodu Konice).

Část obce (dříve osada) je evidenční sídelní jednotka se samostatnou řadou čísel popisných a evidenčních. Může se použít termín část města, část městyse.

Město je obec, které byl na základě zákona o obcích udělen statut města.

- Obec, která má alespoň 3 000 obyvatel, je městem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády.
- Obec, která byla městem přede dnem 17. května 1954, je městem, pokud o to požádá předsedu Poslanecké sněmovny.

Statutární města (27 měst včetně Prahy) mohou vlastní vyhláškou zřídit **městské části** nebo **městské obvody** a přenést na ně část svých kompetencí.

Městys je obec, které byl na základě zákona o obcích udělen statut městyse.

- Obec je městysem, pokud tak na návrh obce stanoví předseda Poslanecké sněmovny po vyjádření vlády.
- Obec, která byla oprávněna užívat označení městys přede dnem 17. května 1954, je městysem, pokud o to požádá předsedu Poslanecké sněmovny.

Katastrální území tvoří plošně souvislý a společně evidovaný soubor pozemků (parcel). Katastrální území pokrývají celé území státu.

Základní sídelní jednotka je jednotka představující části území obce s jednoznačnými územně technickými a urbanistickými podmínkami nebo spádová území seskupení objektů obytného nebo rekreačního charakteru. Základní sídelní jednotky pokrývají celé území státu.

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Životní prostředí zahrnuje vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.

Podle zákona ČNR č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je rozlišováno šest kategorií zvláště chráněných území, které jsou rozděleny do dvou skupin podle velikosti.

Velkoplošná zvláště chráněná území

- Národní parky - rozsáhlá území jedinečná v národním či mezinárodním měřítku, jejichž značnou část zaujímají přirozené nebo lidskou činností málo ovlivněné ekosystémy, v nichž rostliny, živočichové a neživá příroda mají mimořádný vědecký a výchovný význam;
- Chráněné krajinné oblasti - rozsáhlá území s harmonicky utvářenou krajinou, charakteristicky vyvinutým reliéfem, významným podílem přirozených ekosystémů lesních a trvalých travních porostů, s hojným zastoupením dřevin, popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení.

Maloplošná zvláště chráněná území

- Národní přírodní památky - přírodní útvar (i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk) menší rozlohy, naleziště nerostů či ohrožených druhů ve fragmentech ekosystémů s národním či mezinárodním významem ekologickým, vědeckým či estetickým;
- Národní přírodní rezervace - menší území mimořádných přírodních hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné v národním či mezinárodním měřítku;
- Přírodní památky - obdobně jako národní přírodní památka, ale pouze s regionálním významem;
- Přírodní rezervace - menší území soustředěných přírodních hodnot se zastoupením ekosystémů typických a významných pro příslušnou geografickou oblast.

Zdrojem údajů o počtu a rozloze zvláště chráněných území je Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

K 1. 3. 2017 došlo ke změně metodiky výpočtu souhrnných rozloh chráněných území. Rozlohy jsou od tohoto data vypočítávány z obvodových hranic chráněných území (místo dříve využívaných údajů z vyhlášek, kterými byla příslušná území stanovena).

Emise je děj, při kterém jsou vnášeny cizorodé látky různého skupenství do ovzduší. Uvádějí se v kilogramech za hodinu nebo v tunách za rok. Množství uvedených znečišťujících látek vypouštěných do ovzduší je evidováno

v **Registru emisí a stacionárních zdrojů** (REZZO). V tabulkách jsou údaje členěny podle druhu zdrojů na REZZO 1–3 (stacionární zdroje znečišťování) a REZZO 4 (mobilní zdroje znečišťování, zejména silniční a motorová vozidla, železniční kolejová vozidla, plavidla a letadla). V roce 2025 byly údaje o emisích na základě nových poznatků v celé časové řadě revidovány.

Zdrojem údajů o emisích je Český hydrometeorologický ústav v Praze.

Produkce odpadů představuje objem vlastní produkce odpadů, včetně produkce sekundárního odpadu (odpad ze zpracování odpadu). Nezahrnuje objem odpadu převzatého ze skladu, dovoz odpadů ani odpad převzatý od jiného subjektu (s výjimkou odpadu od občanů). **Nebezpečný odpad** je odpad vykazující jednu, nebo více nebezpečných vlastností uvedených v nařízení Komise (EU) č. 1357/2014 ze dne 18. prosince 2014, kterým se nahrazuje příloha III směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/98/ES o odpadech a o zrušení některých směrnic.

Komunální odpad zahrnuje

- směsný odpad a odděleně sbíraný odpad z domácností, včetně papíru a lepenky, sklo, kovy, plasty, biologický odpad, dřevo, textil, obaly, elektrický odpad a elektronická zařízení, použité baterie a akumulátory a objemný odpad
- směsný odpad a odděleně sbíraný odpad z ostatních zdrojů, pokud je povahou a složením podobný odpadu z domácností

Komunální odpad naopak nezahrnuje odpad z výroby, zemědělství, lesnictví, rybolovu, septiků a čistíren odpadních vod a čistění, včetně čistírenských kalů, vozidel s ukončenou životností nebo stavební a demoliční odpad.

Do krajů jsou všechny odpady členěny **podle sídla provozovny** (místní jednotky), nikoli podle sídla podniku. V této publikaci jsou údaje přepočteny na střední stav obyvatel v příslušném roce.

OBYVATELSTVO

Údaje o počtu a složení obyvatel jsou získávány ze sčítání lidu, na něž navazují každoroční statistické bilance dat o narozeních, sňatcích, rozvodech, úmrtích a stěhování. Zdrojem dat jsou statistická hlášení z matrik, pokud není uvedeno jinak. Údaje o počtu a složení obyvatel navazují od roku 2021 na definitivní výsledky sčítání lidu k 26. 3. 2021, nejsou srovnatelné s předchozími roky (do roku 2020 navazovaly údaje o obyvatelstvu na výsledky sčítání lidu k 26. 3. 2011, od roku 2001 do roku 2010 navazovaly na výsledky sčítání lidu k 1. 3. 2001).

Veškeré údaje se týkají občanů České republiky a cizinců s trvalým pobytem v České republice, občanů třetích zemí s přechodným pobytem na území České republiky na základě dlouhodobého víza (nad 90 dnů) nebo povolení k dlouhodobému pobytu, občanů zemí EU, Norska, Švýcarska, Islandu, Lichtenštejnska a jejich rodinných příslušníků s hlášeným přechodným pobytem na území České republiky a cizinců s udělenou mezinárodní ochranou v České republice. Od roku 2022 jsou do obyvatelstva zahrnuti rovněž osoby s udělenou dočasnou ochranou v České republice s obvyklým pobytem v ČR.

Údaje zahrnují i události (sňatky, narození a úmrtí) českých občanů s trvalým pobytem na území ČR, ke kterým došlo v cizině, a byly zaregistrovány v ČR v termínu, který umožňuje jejich zařazení do statistiky.

Údaje o počtu událostí vychází ze zpracování statistických hlášení o sňatcích, narozeních a úmrtích, poskytovaných matričními úřady, a ze zpracování dat přebíraných z jiných informačních systémů (administrativních zdrojů dat). Zdrojem dat o rozvodech je informační systém Ministerstva spravedlnosti, údaje o příčinách smrti poskytuje ČSÚ Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR), data o stěhování přebírá ČSÚ z informačních systémů Ministerstva vnitra a Ředitelství služby cizinecké policie.

Střední stav obyvatel vyjadřuje počet obyvatel daného území o půlnoci z 30. 6. na k 1. 7. sledovaného roku, který vychází z bilance počtu obyvatel daného území od počátku roku do konce června.

Přirozený přírůstek/úbytek obyvatel je rozdíl mezi počtem živě narozených dětí a počtem zemřelých osob. **Celkový přírůstek/úbytek** obyvatel je součtem přirozeného přírůstku/úbytku a přírůstku/úbytku stěhování.

Stěhování se rozumí změna trvalého bydliště v případě cizinců i změna přechodného pobytu (viz výše) osoby přes hranice uvedeného území.

Narození jsou započtení do kraje (okresu) pobytu matky v době porodu. **Průměrný věk matky** při narození dítěte je vypočítáván z rozložení absolutních počtů narozených podle věku matky.

Údaje o **potratech** jsou územně tříděny podle místa pobytu ženy v době potratu. Od roku 2024 údaje o potratech zveřejňuje Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR.

Kojenecká úmrtnost je počet dětí zemřelých před dosažením věku 1 roku na 1 000 živě narozených dětí. **Novorozenecká úmrtnost** je počet dětí zemřelých před dosažením věku 28 dnů na 1 000 živě narozených.

Údaje o **zemřelých podle příčin smrti** jsou tříděny podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů ve znění 10. decennální revize (MKN-10), platné od 1. 1. 1994.

Standardizovaná úmrtnost je vypočtena metodou přímé standardizace, v níž je za standard populace považována věková struktura stanovená Eurostatem (European Standard Population - revision 2012, Eurostat), aby se eliminoval vliv odlišné věkové struktury obyvatel jednotlivých krajů na intenzitu úmrtnosti a zároveň bylo možno hodnotit rozdíly v úmrtnosti podle pohlaví.

Sňatky jsou započítány do příslušného území podle místa pobytu ženicha. **Rozvody** jsou územně tříděny podle posledního společného bydliště manželů.

CIZINCI

Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky. Do celkového počtu cizinců jsou řazeni cizinci s trvalým pobytem, občané EU/EHP a Švýcarska a jejich rodinní příslušníci s pobytem přechodným, občané tzv. třetích zemí s dlouhodobým pobytem, příp. s dlouhodobými vízy.

Údaje o cizincích pocházejí z evidence Ředitelství služby cizinecké policie.

MAKROEKONOMICKÉ UKAZATELE

Regionální účty, nejvýznamnější zdroj regionálních makroekonomických ukazatelů, jsou regionální obdobou národních účtů. Vycházejí z ročních národních účtů sestavených pro Českou republiku, metodicky odpovídají Evropskému systému účtů (**ESA 2010**) a důsledně dodržují pravidla a doporučení platná pro členské země Evropské unie, tzn., že jsou s nimi srovnatelné - harmonizované.

V souladu s metodikou ESA 2010 jsou ukazatele zjišťovány **pracovištní metodou**, to znamená, že ukazatele za podniky jsou alokovány do regionů podle skutečného místa působení jednotky. Hrubá přidaná hodnota za multi-regionální organizace je alokována na základě mzdových prostředků vyplacených zaměstnancům v jednotlivých krajích. Ukazatele účtů domácností se vztahují k místu **bydliště domácností**.

Hrubý domácí produkt (HDP) je klíčovým ukazatelem vývoje ekonomiky. Představuje souhrn přidaných hodnot jednotlivých institucionálních sektorů nebo jednotlivých odvětví v činnostech považovaných dle ESA za produktivní (tj. včetně služeb tržní i netržní povahy) a čistých daní na produkty (je tedy vyjádřen v kupních cenách). Z hlediska užití je HDP roven souhrnu konečné spotřeby (domácností, vlády a neziskových organizací sloužících domácnostem), tvorby hrubého kapitálu (fixního kapitálu a salda zásob a čistého pořízení cenností) a salda zahraničního obchodu.

Hrubá přidaná hodnota (HPH) představuje souhrn přidaných hodnot jednotlivých odvětví (tj. HDP bez čistých daní na produkty, jež nelze rozdělit mezi jednotlivá odvětví). Odvětvová struktura je uspořádána podle klasifikace CZ-NACE, která je obsahově shodná s evropskou klasifikací NACE Rev. 2.

Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) obsahuje hodnotu pořízení hmotného i nehmotného investičního majetku (koupeného, bezúplatně převzatého nebo vyrobeného ve vlastní režii), sníženou o hodnotu jeho prodeje a hodnotu majetku předaného bezúplatně. Patří sem i pořízení formou finančního leasingu. Cílem pořízení je vždy využívat tento investiční majetek při produktivní činnosti, včetně bydlení v obydlí jeho vlastníka. Fixním kapitálem jsou pouze aktiva používaná ve výrobě po dobu delší než jeden rok. Patří sem rovněž např. předměty pro vojenské účely, výdaje na výzkum a vývoj apod.

Čistý disponibilní důchod domácností (ČDDD) představuje částku, kterou mohou domácnosti věnovat na konečnou spotřebu, na úspory ve formě finančních aktiv a na akumulaci hmotných a nehmotných aktiv. Disponibilní důchod je výsledkem tvorby a rozdělení důchodů a je bilanční položkou účtu druhotného rozdělení důchodů.

Regionální makroekonomické ukazatele jsou revidovány v souladu s revizemi ročních národních účtů. Aktuální údaje zahrnují výsledky mimořádné revize ročních národních účtů v roce 2024, která se týkala celé časové řady. Údaje za rok 2024 zatím vycházejí z notifikační verze ročních národních účtů, údaje za rok 2022 a 2023 z verze semi-definitivní.

FINANČNÍ HOSPODAŘENÍ

Kapitola obsahuje vybrané údaje o příjmech a výdajích krajů, obcí a dobrovolných svazků obcí. Data jsou přebírána z Ministerstva financí, které potřebné údaje zpracovává z účetních a finančních výkazů jednotlivých územních celků.

Příjmy a výdaje jsou uváděny po **konsolidaci**, to je po úpravě, odstraňující položky, které nejsou přímou součástí hospodaření, a duplicity.

ZAMĚSTNANOST A NEZAMĚSTNANOST

Zdrojem informací o trhu práce zjišťovaných šetřením v domácnostech respondentů je **Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)**. Metodika ukazatelů zjišťovaných VŠPS koresponduje s definicemi a doporučeními Mezinárodní organizace práce (ILO), takže data mohou sloužit jako základ pro přímou mezinárodní srovnatelnost charakteristik trhu práce v různých zemích. Zároveň je respektována prováděcí metodika Eurostatu, která poskytuje výklad náplně konkrétních charakteristik trhu práce.

Výběrový soubor zahrnuje více než 23 tis. **náhodně vybraných bytů** na území celé České republiky (přes 0,6 % všech trvale obydlených bytů). Šetření podléhají všechny osoby obvykle bydlící ve vybraném bytě bez ohledu na druh jejich pobytu. Soubor vybraných bytů je v průběhu šetření obměňován. Každé čtvrtletí je do výběru zařazeno 20 % nově vybraných bytů, které jsou po pěti čtvrtletích z panelu vyřazeny.

Pro šetřené charakteristiky každého respondenta je rozhodujícím kritériem jeho skutečná aktivita na trhu práce v referenčním týdnu. Jestliže respondent uvedl, že v tomto týdnu odpracoval alespoň 1 hodinu za mzdu, plat nebo jinou odměnu, je striktně podle metodiky ILO klasifikován jako osoba v zaměstnání. Do počtu zaměstnaných jsou zahrnuty všechny osoby patnáctileté a starší, které během referenčního týdne příslušely mezi zaměstnance vč. členů produkčních družstev, pracující na vlastní účet, zaměstnavatele či neplacené pomáhající rodinné příslušníky. Osoby, které uvedly, že v referenčním týdnu byly v práci dočasně nepřítomné, jsou považovány za zaměstnané, pokud jejich nepřítomnost z ostatních (osobních, rodinných aj.) důvodů byla kratší než 3 měsíce. Mezi zaměstnané jsou zařazovány osoby zaměstnané jako profesionální příslušníci armády a osoby na mateřské dovolené, které před nástupem na mateřskou dovolenou pracovaly a rovněž sezónní pracovníci, kteří dočasně nepracují, nadále ale plní pravidelně úkoly a povinnosti související s danou prací nebo podnikáním.

Všechny zjištěné údaje jsou převažovány na věkovou strukturu obyvatelstva podle populačních úhrnů z demografické statistiky **zohledňující výsledky Sčítání 2021**. Od roku 2023 jsou nově od demografických údajů **odečítány odhady** počtu **osob bydlících mimo soukromé domácnosti**, tj. žijících v tzv. kolektivních domácnostech (nápravných zařízeních, ústavech sociální péče, domovech důchodců apod.) na základě údajů statistiky sociálního zabezpečení, a dále odhady počtu vězňů a počtu přistěhovaných cizinců, jež nežijí v bytech. Uvedený způsob přepočtu nejlépe koresponduje s okruhem osob zahrnutých do šetření, tj. obyvatelstvo obvykle bydlící v soukromých domácnostech.

Uváděny jsou průměrné roční údaje.

Spolehlivost údajů zjištěných výběrovým šetřením klesá se snižující se velikostí vzorku. Roční průměry menší než 3 000 osob se považují za údaje s nízkou spolehlivostí a roční údaje menší než 500 osob nejsou publikovány vůbec, jejich relativní směrodatná odchylka je vyšší než 50 % (místo nich je v tabulkách tečka). Pro všechny údaje získané z výběrového šetření lze konstruovat 95% interval spolehlivosti, tedy interval, v němž s 95% pravděpodobností leží skutečná hodnota odhadovaného ukazatele. Velikost intervalu je ovlivněna jak četností zjišťované charakteristiky v rámci jednotlivých krajů, tak i velikostí výběrového souboru v rámci kraje.

Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce jsou fyzické osoby, které osobně požádají o zprostředkování vhodného zaměstnání krajskou pobočku úřadu práce, v jejímž obvodu mají bydliště, a při splnění zákonem stanovených podmínek jsou krajskou pobočkou úřadu práce zařazeny do evidence uchazečů o zaměstnání.

Dosažitelní uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce jsou evidovaní uchazeči (vč. občanů EU a EHP), kteří mohou bezprostředně nastoupit do zaměstnání při nabídce vhodného pracovního místa a nemají žádnou objektivní překážku pro přijetí do zaměstnání.

Částečně nezaměstnaní jsou evidovaní uchazeči o zaměstnání, mající tzv. přivýdělek (činnost na základě pracovního nebo služebního poměru nebo na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, pokud měsíční výdělek nebo odměna připadající na jeden měsíc nepřesáhne polovinu minimální mzdy).

Podíl nezaměstnaných osob vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Ukazatel byl zaveden od roku 2013. Srovnatelná časová řada je k dispozici od roku 2005. Používání ukazatele míra registrované nezaměstnanosti bylo rokem 2012 ukončeno.

Od 1. 1. 2012 platí novela zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, která v § 35 ruší dosavadní povinnost zaměstnavatelů nahlášovat **volná pracovní místa**. Zaměstnavatel **může** oznámit krajské pobočce Úřadu práce volná pracovní místa a jejich charakteristiku (§ 37). Pracovními místy v evidenci úřadu práce se rozumí nově vytvořená nebo uvolněná pracovní místa, na která zaměstnavatel zamýšlí získat zaměstnance nebo je hodlá obsadit dočasně přidělenými zaměstnanci **agentury práce** (§ 35).

Údaje o počtu **uchazečů o zaměstnání v evidenci úřadu práce**, jejich struktuře a počtu pracovních míst v evidenci úřadu práce jsou převzaty z informačního systému Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

POČET ZAMĚSTNANCŮ A MZDY

Údaje o **počtu zaměstnanců a průměrných hrubých měsíčních mzdách podle odvětví CZ-NACE** jsou čerpány z výsledků zpracování ročních statistických výkazů. Zahrnují všechny podnikatelské i nepodnikatelské subjekty, a to bez ohledu na počet zaměstnanců. Územní třídění dat do krajů je získáváno přímo od vykazujících jednotek a je provedeno podle místa skutečného pracoviště zaměstnanců, tzv. **pracovištní metodou**. Odvětvové členění dat je **zpracováno podle Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)**, do odvětví jsou data tříděna podle převažující činnosti celého subjektu.

Informace o **počtech zaměstnanců a průměrných mzdách** jsou čerpány také z výsledků zpracování čtvrtletních statistických výkazů a jsou publikovány **podle místa pracoviště**. Údaje jsou uváděny za všechny podniky, a to v přepočtu na **zaměstnance plně zaměstnané**, který zohledňuje délku pracovního úvazku.

Údaje o počtu zaměstnanců a průměrných hrubých měsíčních mzdách nezahrnují osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslance, senátory, uvolněné členy zastupitelstev všech stupňů), soudce, ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nepracují-li současně v pracovním poměru), učně a osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Údaje o **mzdách ze strukturální mzdové statistiky** vznikly sloučením dat z **Informačního systému o průměrném výděлку MPSV (ISPV)**, který pokrývá výběrově mzdovou sféru a administrativního zdroje **Informační systém o platu a služebním příjmu (ISP)** Ministerstva financí, který plošně pokrývá platovou sféru. Vztahují se ke vzorku zaměstnanců s počtem placených hodin 1 700 a více, což odpovídá zhruba zaměstnancům, kteří pracují na plný úvazek, pracovali ve zpravodajské jednotce většinu roku a nebyli např. dlouhodobě nemocní. **Průměrná mzda** zaměstnance je vypočtena z odpracované doby placené (nezahrnuje se neplacená nepřítomnost v práci, nemoc, apod.) a není proto shodná s průměrnou mzdou z podnikových zjišťování ČSÚ, která je vypočtena poměřením s evidenčním počtem zaměstnanců.

Strukturální šetření mezd pokrývá od roku 2011 **celou zaměstnaneckou populaci v ČR**, neboť jsou nově zahrnuti dříve nesledovaní zaměstnanci z podniků s méně než 10 zaměstnanci a také zaměstnanci neziskových institucí a podnikatelů - fyzických osob. Tato změna znamená zvýšení reprezentativnosti statistických údajů, ale také skutečnost, že rok 2011 není srovnatelný s předchozími roky. **Členění podle zaměstnání** je zpracováno **podle klasifikace CZ-ISCO** (zavedena s účinností od 1. 1. 2011).

Medián mezd představuje hodnotu mzdy zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení. To znamená, že polovina hodnot mezd je nižší a druhá polovina je vyšší než medián.

EKONOMICKÉ SUBJEKTY

Datovým zdrojem pro tuto statistiku je **Registr ekonomických subjektů** (dále jen RES). RES je veřejným seznamem, který vytváří a spravuje ČSÚ na základě zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě ve znění pozdějších předpisů. Registr se využívá především pro přípravu a realizaci statistických zjišťování. Je průběžně aktualizován daty ze statistických zjišťování a údaji z obchodního rejstříku, živnostenských úřadů a z dalších administrativních zdrojů. Po spuštění základních registrů veřejné správy od 1. 7. 2012 se hlavním zdrojem pro jeho aktualizaci stal Registr osob (ROS).

V RES jsou evidovány **právnícké osoby** včetně organizačních složek státu a **fyzické osoby**, které mají postavení podnikatele. **Fyzické osoby** zahrnují soukromé podnikatele podnikající dle živnostenského zákona, zemědělské podnikatele – fyzické osoby, fyzické osoby provozující jinou podnikatelskou činnost podle zvláštních předpisů a od roku 2014 zahraniční fyzické osoby a odštěpné závody zahraničních fyzických osob.

Obchodní společnosti zahrnují veřejné obchodní společnosti, společnosti s ručením omezeným, komanditní společnosti, akciové společnosti a od roku 2010 i evropská hospodářská zájmová sdružení a evropské společnosti. **Družstva** zahrnují i evropské družstevní společnosti.

Do **území** jsou ekonomické subjekty zařazeny dle svého sídla, nikoliv podle místa vykonávané činnosti. Členění RES podle **převažující činnosti** odpovídá sekci **Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)**.

Subjektem se zjištěnou aktivitou je ten, který je plátcem daně z příjmů, daně z přidané hodnoty nebo platí pojistné na sociální zabezpečení za zaměstnance či jako osoba samostatně výdělečně činná.

ZEMĚDLSTVÍ

Údaje jsou zjišťovány převážně výběrovým způsobem v podnikatelských subjektech zemědělské prvovýroby, které jsou součástí statistického **Zemědělského registru**. Zjištěné **výsledky jsou dopočítávány na celý zemědělský sektor** (nezahrnují domácnosti mimo zemědělský sektor). Zpravodajskou jednotkou zemědělské statistiky je subjekt s převažující činností zemědělství, splňující alespoň jednu z **prahových hodnot** (např. výměra od 1 ha obhospodařované zemědělské půdy nebo chov od 1 ks skotu atd.).

Obhospodařovanou zemědělskou půdou se rozumí půda využívaná k zemědělské produkci a také půda, která byla a nadále má být zemědělsky obhospodařována, ale dočasně obhospodařována není.

Osevní plochou (zjišťovanou k 31. květnu) se rozumí jarní produktivní plocha, ze které se ve sledovaném roce očekává sklizeň. Kromě osevu na orné půdě zahrnuje také případný osev v sadech, zahradách, chmelnicích a na dočasně rozorávaných trvalých travních porostech. Do osevní plochy není zahrnuta orná půda nevyužívaná, tj. úhor a veškerá orná půda z různých důvodů neosetá či neosázená.

Sklizeň představuje celkové množství plodiny sklizené v normální vlhkosti a čistotě, včetně podřadnějších částí využitelných např. ke krmení hospodářských zvířat. **Hektarový výnos** je poměr sklizně a sklizňové plochy. **Sklizňová plocha** se s výjimkou kukuřice na zrna, kukuřice na zeleno a siláž a trvalých travních porostů rovná osevní ploše. Počet stromů a keřů a sklizeň **ovoce** se zjišťuje prostřednictvím výkazu o definitivních sklizních zemědělských plodin ke konci roku.

Počty **hospodářských zvířat** jsou do roku 2022 publikovány podle stavu k 1. dubnu referenčního roku a od roku 2023 k 31. 12. referenčního roku. **Krávy a prasnice** jsou plemenice alespoň jednou otelené, resp. oprasené. Do **drůbeže** do roku 2022 zahrnují kura domácího, husy, kachny a krůty bez ohledu na užitkový typ a kategorii. Od roku 2023 zahrnují kromě již uvedených druhů ostatní drůbež (křepelky, bažanty, perličky a holuby chované jako hospodářská zvířata) a pštrosy.

Výroba jatečných zvířat (skot, prasata) a drůbeže je množství (živá hmotnost) hospodářských zvířat, která byla uvedena na trh za účelem porážky. Zahrnuje také zvířata, která byla poražena na vlastních jatkách nebo na jiných jatkách ve mzdě, příp. poražena mimo jatka. **Výroba mléka** je množství mléka nadojeného a vysátého sajícími telaty dojených krav; nezahrnuje mléko vysáté telaty masných krav.

Výroba masa (bez drůbežního) zahrnuje údaje o porážkách z provozů registrovaných jatek. Uvádí se v jatečné hmotnosti, což je hmotnost jatečně upravených těl. Zahrnuje maso (i z nutných porážek), které bylo uznáno za vhodné pro lidskou spotřebu. Živá hmotnost je hmotnost jatečných zvířat před porážkou. Do průměrné živé hmotnosti jatečných prasat nejsou zahrnuty prasnice a kanci.

Spotřeba hnojiv je uvedena za jednotky ve výběrovém souboru (bez dopočtu na celý zemědělský sektor, tedy mimo drobné zemědělce) na 1 ha jimi vykázané obhospodařované zemědělské půdy. Hospodářský rok je období od 1. července předchozího roku do 30. června běžného roku.

LESNICTVÍ

Lesnictví zahrnuje údaje o ekonomických subjektech s 20 a více zaměstnanci s převažující činností lesnictví a těžba dřeva a dále ekonomických subjektech hospodařících na lesních pozemcích s rozlohou 200 a více ha.

Zalesňováním se rozumí umělé zalesnění, tj. výsev a výsadba lesa (bez plochy přirozené obnovy lesa), patří sem kromě ploch poprvé zalesněných také vylepšování a doplňování lesních kultur a náletů, přepočtené na plochu plného zalesnění. Do **těžby dřeva** se započítává vytěžené dřevo (bez kůry) – hmota hroubí a část nehroubí (nezahrnují se těžební zbytky bez ohledu na to, ze kterých pěstebních nebo těžebních zásahů byla získána, vč. těžby nahodilé a těžby v tzv. samovýrobě). **Nahodilá těžba** zahrnuje údaje za nahodilé těžby a kalamity všeho druhu. Do celkového rozsahu se zahrnují též souše, ojedinělé polomy, vývraty, veškerá lapáková hmota položená za účelem zachycení kůrovců a jedinců, ve kterých zimuje škodlivý hmyz (kůrovci apod.). Započítává se zpracovaná hmota v daném roce.

Prořezávky jsou výchovné zásahy v mladých porostech, jejichž účelem je zejména snížení hustoty porostu a úprava zdravotního i jakostního stavu porostu. **Probírky** jsou úmyslné pěstební výchovné zásahy v předmyšlených porostech. Probírka se uskutečňuje odstraněním porostní složky hospodářsky nevhodné a nežádoucí ve prospěch porostní složky nadějně.

Tabulka rovněž obsahuje údaje o **mysliveckém hospodaření** – jarní kmenové stavy zvěře a lov zvěře. Publikována jsou data za zpravodajské jednotky spadající pod rezortní statistické zjišťování Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí, včetně dat za honitby na pozemcích určených pro obranu státu.

STAVEBNICTVÍ, BYTOVÁ VÝSTAVBA

Stavební podnik je podnikatelský subjekt s převažující stavební činností (odpovídá zařazení do oddílu 41, 42 a 43 klasifikace CZ-NACE).

Stavební práce „S“ (podle dodavatelských smluv) vyjadřují celkovou hodnotu vlastních výkonů ze stavební činnosti vykazující jednotky (včetně zabudovaných materiálů) provedenou na základě smlouvy o dodávce pro konečného uživatele (stavebníka) včetně hodnoty eventuálních poddodávek stavebních prací přijatých od jiných dodavatelských organizací pro splnění dané smlouvy o dodávce pro konečného uživatele. **Veřejný zadavatel** (zadavatel veřejné zakázky) je právnická osoba, která v souladu s platnými předpisy o finančním hospodaření používá plně nebo zčásti veřejných prostředků k financování veřejných zakázek.

Stavebním povolením se rozumí celkový počet stavebních povolení, stavebních ohlášení, staveb povolených na podkladě veřejnoprávní smlouvy a staveb ve zkráceném stavebním řízení autorizovaným inspektorem, které byly ve smyslu zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů, vydány a evidovány příslušným stavebním úřadem. **Orientační hodnota staveb** zahrnuje celkové náklady včetně technologie (v běžných cenách) vynaložené na přípravu, realizaci a uvedení stavby do provozu. **Stavbami na ochranu životního prostředí** se rozumí stavební akce k ochraně čistoty vod, ovzduší, klimatu, přírody a půdy, akce k ekologickému nakládání s odpady a k omezení působení fyzikálních faktorů na životní prostředí.

Bytová výstavba zahrnuje výstavbu nových bytů na příslušném území všemi formami výstavby. **Bytem** se rozumí místnost nebo soubor místností, které jsou podle rozhodnutí stavebního úřadu určeny k bydlení a mohou tomuto účelu sloužit jako samostatné bytové jednotky. **Byty zahájené** jsou do roku 2006 byty v těch domech, jejichž výstavba byla ve sledovaném období povolena na základě vydaného stavebního povolení a od roku 2007 na základě vydaného stavebního povolení nebo stavebního ohlášení, a to bez ohledu na to, zda tyto byty byly ve sledovaném období dokončeny či nikoliv. **Byty dokončené** jsou byty v nových budovách, kterým bylo přiděleno číslo popisné/evidenční nebo nově dokončené byty ve stávajících budovách.

Obytnou plochou bytu se rozumí podlahová plocha obytných místností. Do ní se nezapočítává podlahová plocha ani **vedlejších místností** (např. předsíň) ani **příslušenství** (např. záchod, koupelna) bytu. **Užitnou plochou bytu** se rozumí plocha všech obytných a vedlejších místností vč. příslušenství bytu. Nezapočítává se plocha nebytových prostor.

CESTOVNÍ RUCH

Do statistiky cestovního ruchu jsou zahrnuty údaje o kapacitě a výkonech hromadných ubytovacích zařízení sloužících cestovnímu ruchu a také údaje z výběrového šetření v domácnostech o cestovních zvyklostech rezidentů.

Hromadná ubytovací zařízení jsou zařízení s minimálně pěti pokoji a zároveň deseti lůžky, která pravidelně (nebo nepravidelně) poskytují přechodné ubytování hostům (včetně dětí) za účelem dovolené, zájezdu, lázeňské péče, služební cesty, školení, kurzu, kongresu, symposia, pobytu dětí ve škole v přírodě, v letních a zimních táborech. Jsou členěna podle kategorie, určující druh ubytovacího zařízení a třídy, která stanovuje požadavky na vybavení, úroveň a rozsah služeb spojených s ubytováním. Mezi hromadná ubytovací zařízení patří hotely, penziony, turistické ubytovny, chatové osady, kempy a ostatní ubytovací zařízení.

Lůžka v ubytovacích zařízeních zahrnují pouze stálá lůžka sloužící pro cestovní ruch (bez lůžek příležitostných). Místa pro stany a karavany udávají počet stanovišť pro umístění stanů, obytných přívěsů a karavanů. Do počtu pokojů, lůžek a míst pro stany a karavany se zahrnuje maximální kapacita každého hromadného ubytovacího zařízení v daném roce.

Uváděné údaje o návštěvnosti jsou souhrnem dat ze zpracovaných dotazníků s dopočtenou non-response. **Host** v ubytovacím zařízení je každá osoba (včetně dětí a kromě personálu a majitelů ubytovacího zařízení), která použila služeb ubytovacího zařízení k přechodnému ubytování. Mezi hosty se nezapočítávají osoby, které používají služeb ubytovacího zařízení pro přechodné ubytování za účelem zaměstnání či řádného studia. Doba pro přechodné ubytování, kdy lze hosta považovat za účastníka cestovního ruchu, nesmí být delší než 1 rok.

Za **rezidenta** se považuje osoba, která má trvalý (stálý) pobyt v České republice. Může to tedy být občan České republiky i cizí státní příslušník trvale žijící na území České republiky. **Nerezidentem** je pak osoba, která trvale žije v jiné zemi a na území ČR se zdržuje po dobu kratší než 1 rok (včetně občanů České republiky).

Za **konferenci** se považuje formální setkání většího počtu lidí určitého odborného zaměření, jehož předmětem jsou prezentace, přednášky, diskuse a konzultace. Může se jednat o sjezd vědeckých pracovníků, shromáždění diplomatických zástupců jednotlivých států apod. typickým znakem je doprovodný program.

Na základě výsledků projektu Ministerstva pro místní rozvoj České republiky „Zkvalitnění informací o vybraných sektorech cestovního ruchu“ a následné aktualizace Registru hromadných ubytovacích zařízení ČSÚ došlo od roku 2012 ke zpřesnění dat o kapacitách a návštěvnosti, proto nejsou údaje z předchozích let srovnatelné.

INFORMAČNÍ SPOLEČNOST

Pojem **informační a komunikační technologie (dále jen ICT)** obecně zahrnuje technologie, systémy, aktivity a procesy, které se podílejí na zobrazení, zpracování, skladování a přenosu informací a dat elektronickou cestou.

Údaje o **vybavenosti domácností** vybranými informačními technologiemi pocházejí z ročního samostatného šetření, které je prováděno formou osobního interview na výběrovém vzorku cca 10 000 obyvatel ve věku 16 let a více; výsledky jsou pak převáženy na celou populaci v ČR a v krajích ve věku 16 a více let. V údajích za domácnosti je zjišťován aktuální stav v období šetření (2. čtvrtletí sledovaného roku). Z důvodu vyšší reprezentativnosti jsou údaje v krajském členění publikovány jako tříleté klouzavé průměry.

Domácnosti s počítačem/internetem zahrnují všechny domácnosti, jež v době šetření uvedly, že alespoň jeden člen jejich domácnosti měl doma přístup k počítači/internetu.

Údaje o **pevných vysokorychlostních přípojkách k internetu** vychází z datových zdrojů Českého telekomunikačního úřadu. Pevné vysokorychlostní připojení k internetu zahrnuje v této publikaci trvalé připojení s nominální přenosovou rychlostí od 256 kbit/s včetně prostřednictvím DSL technologie, televizního kabelového rozvodu (CATV) a bezdrátového externího přístupu prostřednictvím technologie Wi-Fi.

VĚDA A VÝZKUM

Pojmy **výzkum a vývoj (VaV)** jsou v České republice definovány zákonem o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků. **VaV** je systematická tvůrčí práce konaná za účelem rozšíření stávajícího poznání (včetně poznání člověka, kultury a společnosti), získání nových znalostí nebo jejich využití v praxi, a to metodami, které umožňují potvrzení, doplnění či vyvrácení získaných poznatků.

Zpravodajskými jednotkami v oblasti statistického zjišťování výzkumu a vývoje jsou všechny právnické a fyzické osoby, které provádějí výzkum a vývoj na území ČR jako svoji hlavní (CZ-NACE 72) nebo vedlejší ekonomickou činnost, a to bez ohledu na počet jejich zaměstnanců, sektor nebo ekonomické odvětví, ve kterém působí. **Členění dat podle krajů** je dostupné od roku 2001 a je zpracováno podle místa pracoviště VaV jednotlivých zpravodajských jednotek. V případě vysokoškolského sektoru jde převážně o jednotlivé fakulty veřejných vysokých škol.

Zaměstnanci výzkumu a vývoje podle pracovní činnosti jsou:

- **výzkumní pracovníci**, kteří se zabývají nebo řídí projekty zahrnující koncepci nebo tvorbu nových znalostí, výrobků, procesů, metod a systémů
- **techničtí a odborní pracovníci** (dále jen techničtí pracovníci), kteří v rámci VaV uskutečňují vědecké a technické úkoly, aplikují koncepty a provozní metody (obvykle za dohledu výzkumných pracovníků)
- **ostatní pracovníci**, kteří se podílejí nebo jsou začleněni do výzkumných a vývojových činností (např. řemeslníci, sekretářky a úředníci)

Průměrný evidenční počet zaměstnanců přepočtený na plný pracovní úvazek věnovaný VaV činností (FTE) vystihuje skutečnou dobu věnovanou výzkumu a vývoji. Jeden FTE je roven jednomu roku práce na plný pracovní úvazek zaměstnance, který se plně věnuje VaV činnosti. Tento ukazatel je významný především u zaměstnanců VaV, jejichž pracovní náplň se skládá i z jiných činností než VaV (např. akademičtí pracovníci), neboť započítává pouze tu část jejich pracovní doby, po kterou se věnují VaV.

Výdaje na výzkum a vývoj představují veškeré výdaje (běžné a kapitálové) určené na vlastní výzkum a vývoj prováděný v rámci zpravodajské jednotky nebo sektoru ekonomiky bez ohledu na zdroj jejich financování. Výdaje vynakládané mimo zpravodajskou jednotku (externí výdaje na VaV) jsou do celkových výdajů na VaV započteny jen v případě, že přímo slouží pro podporu vlastního výzkumu a vývoje (např. nákup dodávek pro VaV).

Údaje o **nepřímé veřejné podpoře výzkumu a vývoje** vycházejí z údajů uvedených v daňových přiznáních právnických osob.

Údaje o **patentech a užitných vzorech** byly zpracovány na základě datových zdrojů Úřadu průmyslového vlastnictví (ÚPV), který zajišťuje patentovou ochranu na území České republiky. Tabulka obsahuje pouze údaje o patentové aktivitě subjektů působících na území České republiky.

VZDĚLÁVÁNÍ

Údaje o **vzdělávání** jsou přebírány ze zdrojů rezortního pracoviště státní statistické služby Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

Data o všech níže uvedených druzích škol, s výjimkou vysokých, zahrnují všechny školy zařazené v Rejstříku škol a školských zařízení bez ohledu na zřizovatele. Jsou publikována za školní rok (a vykazována podle stavu k 30. 9. resp. k 31. 10. v případě vyšších odborných škol sledovaného roku). Do celkových údajů jsou zahrnuta i data o školách pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). Těmto dětem se zdravotním postižením, popř. se zdravotním či sociálním znevýhodněním, je nutno věnovat zvýšenou péči. Kromě škol pro žáky se SVP tak mohou být tito žáci individuálně integrováni do běžných tříd škol nebo mohou být zařazeni do speciálních tříd na „běžných“ školách.

Děti/žáci/studenti mateřských až vyšších odborných škol jsou uváděni v počtech studií. Do nově přijatých do 1. ročníku jsou zahrnuti všichni žáci přijatí do 1. ročníku bez žáků, kteří opakují 1. ročník, a bez žáků, kteří ve studiu pokračují po jeho přerušení.

Učitelé (včetně ředitelů, jejich zástupců, výchovných poradců a učitelů odborného výcviku) jsou uváděni jako přepočtení na plně zaměstnané.

Mateřské školy poskytují předškolní vzdělávání, které se organizuje pro děti ve věku zpravidla od tří do šesti let.

Základní školy zajišťují základní vzdělávání, které je součástí povinné školní docházky. Tu nastupují děti ve věku šesti let, v případě dětí s odkladem nejpozději ve věku osmi let. Povinná školní docházka trvá obvykle devět let, pět let na 1. stupni a čtyři roky na 2. stupni základních škol. Žáci se SVP mají možnost prodloužit si základní vzdělávání na deset let, kde 1. stupeň končí šestým ročníkem základní školy. Nadaní žáci mohou základní školu opustit dříve a povinnou školní docházku dokončit na nižších stupních víceletých gymnázií nebo v osmiletém oboru tanec na konzervatořích.

Střední školy jsou určeny k získání středního vzdělání. Toho lze dosáhnout na školách vyučujících v oborech gymnázií a oborech odborného vzdělání na středních školách. Součástí oborů odborného vzdělání jsou i obory nástavbového studia, které jsou uváděny samostatně.

Absolventům základních škol nabízejí střední školy tyto druhy vzdělávání:

- střední vzdělávání – dvouleté studijní programy ukončené závěrečnou zkouškou
- střední vzdělávání s výučním listem – tříleté učební obory, kdy absolvent získává výuční list; výjimečně se může jednat o obory dvouleté
- střední vzdělávání s maturitní zkouškou – maturitní obory, kdy absolvent získává maturitní vysvědčení; může být realizováno ve dvou formách:
 - všeobecné – má neprofesní charakter vzdělávání a je určeno pro přípravu na studium na vysoké škole; jedná se zpravidla o obory gymnázií, které mají dvojí podobu – čtyřletou, do které odcházejí absolventi základních škol po úspěšném dokončení 9. ročníku, a víceletou (osmiletou a šestiletou) pro nadané žáky z nižších ročníků základních škol (z 5., resp. 7. ročníků)
 - odborné – má profesní charakter vzdělávání v délce čtyř let
- nástavbové studium – pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s výučním listem v délce tří let denní formy studia v příbuzném oboru
- zkrácené studium pro získání středního vzdělání s výučním listem – pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou nebo střední vzdělání s výučním listem v jiném oboru vzdělání
- zkrácené studium pro získání středního vzdělání s maturitní zkouškou – pro uchazeče, kteří získali střední vzdělání s maturitní zkouškou v jiném oboru

Dalším druhem škol jsou **konzervatoře**, na kterých žáci mohou dosáhnout buď středního vzdělání s maturitní zkouškou (nejdříve po čtyřech letech v denní formě šestiletého vzdělávacího programu) nebo vyššího odborného vzdělání v konzervatoři (složením absolutoria po úspěšném ukončení šestiletého nebo osmiletého vzdělávacího programu). Do osmiletého oboru tanec jsou žáci přijímáni ke vzdělávání po pátém ročníku základní školy. Ke vzdělávání do prvního ročníku šestiletého vzdělávacího programu konzervatoře se přijímají uchazeči, kteří úspěšně ukončili základní vzdělávání.

Vyšší odborné školy nabízejí vzdělávání ve tří až tříapůlletých oborech (v případě dálkové formy až čtyřletých) absolventům středního vzdělání s maturitní zkouškou. Vzdělávání je zakončeno absolutoriem.

Všechny druhy středního vzdělávání a vyššího odborného vzdělávání mohou probíhat jak v denní formě vzdělávání, tak v ostatních formách vzdělávání (večerní, dálkové, distanční a kombinované).

Soustavu **vysokých škol** tvoří veřejné, soukromé a státní vysoké školy. Informace o veřejných a soukromých vysokých školách jsou čerpány ze systému SIMS (Sdružené informace matrik studentů). Počty škol a studentů jsou vykazovány podle stavu k 31. 12. a počty absolventů za celý kalendářní rok. Dvě státní vysoké školy zřízené

Ministerstvem obrany (Univerzita obrany) a Ministerstvem vnitra (Policejní akademie České republiky v Praze) nemají povinnost předávat informace o svých studentech do centrální databáze SIMS, a proto nejsou v tabulkách zařazeny.

Studenti a absolventi vysokých škol veřejných a soukromých jsou zveřejněni ve fyzických osobách, tj. každý je uveden jen jednou, včetně těch, kteří současně studují na více vysokých školách či fakultách. Celkový počet studentů a absolventů vysokých škol proto nemusí vždy souhlasit se součty za jednotlivé vysoké školy, případně jednotlivé formy studia či typy studijních programů.

Vysoké školy nabízejí možnosti studia v bakalářských, magisterských, navazujících magisterských a doktorských studijních programech. Studium může mít jak formu prezenčního studia, tak formu studia distančního nebo kombinovaného.

SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Údaje z oblasti sociálního zabezpečení jsou přebírány převážně ze zdrojů Ministerstva práce a sociálních věcí (MPSV), ve vybraných ukazatelích jsou také využívány výstupy z informačních systémů České správy sociálního zabezpečení (ČSSZ).

Sociální zabezpečení zahrnuje důchodové pojištění, nemocenské pojištění, dávky státní sociální podpory, dávky péstounské péče, pomoc v hmotné nouzi, poskytování sociálních služeb (včetně příspěvku na péči) a další dávkové systémy. V rámci **důchodového pojištění** se poskytují důchody starobní, invalidní, vdovské a vdovecké, sirotčí. Plný starobní důchod může být pobírán buď po dosažení důchodového věku (řádný starobní důchod) nebo v zákonem stanovené době před dosažením důchodového věku (předčasný starobní důchod). V roce 2023 bylo zavedeno tzv. výchovné, tedy zvýšení starobního důchodu jednoho z rodičů za každé vychované dítě o částku 500 Kč měsíčně. Do roku 2009 se poskytovaly invalidní důchody plné a částečné, s účinností od 1. 1. 2010 se změnily plné invalidní důchody v důchody pro invaliditu třetího stupně a částečné se rozdělily na důchody pro invaliditu prvního a druhého stupně (v závislosti na procentním poklesu pracovní schopnosti pojištěnce z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu). V letech od roku 2010 je uplatněn (na rozdíl od předchozích let) jiný pohled na počet příjemců a průměrnou měsíční výši starobních důchodů (plných) a starobních důchodů poměrných (po dosažení určené kratší doby pojištění a vyššího věku, stanoveného zákonem). Vycházíme z metodiky MPSV, v níž jsou poměrné důchody přiznané podle § 29 odst. 2) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, důsledně zařazovány mezi poměrné starobní důchody. V dosud uplatňovaném pohledu byly součástí starobních (plných) důchodů. Od roku 2010 se dále invalidní důchod vyplácený ke dni dovršení věku 65 let mění na starobní důchod. Průměrné starobní a invalidní důchody jsou uváděny vždy sólo, tj. bez kombinace s vdovským či vdoveckým důchodem.

Dávkový systém **nemocenského pojištění** tvoří šest **dávek**: nemocenské, ošetrovné (do roku 2008 podpora při ošetrování člena rodiny), peněžitá pomoc v mateřství, vyrovnávací příspěvek v těhotenství a mateřství a v průběhu roku 2018 nově zavedené dávky otcovská poporodní péče (otcovská) a dlouhodobé ošetrovné. Dávky nemocenského pojištění se poskytují za kalendářní dny po stanovenou dobu. U osob samostatně výdělečně činných je nemocenské pojištění dobrovolné. Z tohoto pojištění jim náleží jen dvě dávky - nemocenské a peněžitá pomoc v mateřství. Uchazeči o zaměstnání nejsou nemocensky pojištěni, ale z nemocenského pojištění se jim poskytuje peněžitá pomoc v mateřství. V tabulkách vztahujících se k nemocenskému a důchodovému pojištění nejsou zahrnuty údaje týkající se ozbrojených složek Ministerstva obrany, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti. Vzhledem ke změně systému zpracování dat na České správě sociálního zabezpečení nejsou od roku 2024 údaje v členění podle krajů k dispozici.

Systém státní sociální podpory zabezpečuje adresnou pomoc rodinám s nezaopatřenými dětmi ve stanovených sociálních situacích, na jejichž řešení rodina vlastními silami a prostředky nestačí. Některé **dávky státní sociální podpory** se poskytují v závislosti na výši příjmu žadatele a společně posuzovaných osob (přídavek na dítě, příspěvek na bydlení, porodné), u ostatních dávek (rodičovský příspěvek, pohřebné) není nárok na výši příjmu limitován. V roce 2022 a 2023 do tohoto okruhu dávek spadá také jednorázový příspěvek 5 000 Kč na dítě. **Dávky péstounské péče** jsou od počátku roku 2013 samostatně právně upraveny a mezi dávky státní sociální podpory se již nezahrnují. Přispívají na potřeby spojené s péčí o dítě, o které se rodiče nemohou nebo nechtějí starat, a které je svěřené do péstounské péče. Od roku 2022 došlo ke změně ve vyplácení dávek při poskytování nezprostředkované péstounské péče (nejčastěji vykovávané osobou dítěti příbuznou nebo blízkou) – přerazeno z odměny péstouna do nově zavedeného příspěvku při péstounské péči. Zaopatřovací příspěvek zavedený od roku 2022 je určen pro mladé dospělé odcházející z náhradní rodinné péče nebo ústavní výchovy.

Systém pomoci v hmotné nouzi slouží k pomoci fyzickým osobám s nedostatečnými příjmy při zajištění základních životních podmínek. Jejich smyslem je motivovat k aktivní snaze zajistit si prostředky k uspokojování základních životních potřeb a zabránit sociálnímu vyloučení. Do systému pomoci v hmotné nouzi patří příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc. V roce 2022 byla do tohoto systému dávek zařazena humanitární dávka poskytovaná občanům Ukrajiny s udělenou dočasnou ochranou,

Příspěvek na péči je určen osobám starším 1 roku, které z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu potřebují pomoc jiné fyzické osoby při zvládání základních životních potřeb v rozsahu stanoveném stupněm závislosti podle zákona. Osoba může z příspěvku na základě vlastní svobodné volby hradit profesionální sociální službu nebo jej použít k pokrytí nezbytných nákladů při zajištění péče v rodině.

V souvislosti s přijetím zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, došlo od roku 2007 ke změně členění druhů poskytovaných **sociálních služeb** a byl vytvořen registr poskytovatelů sociálních služeb. Do roku 2007 bylo zjišťování prováděno za jednotlivá zařízení sociálních služeb s tím, že zařízení předávalo podrobné údaje pouze za převládající typ poskytované služby a za ostatní sociální služby pouze doplňkové informace. Od roku 2008 je aplikován **odlišný metodický přístup**, který spočívá ve sledování údajů za každou registrovanou sociální službu na samostatném výkazu. Tento přístup umožnil získat detailnější a přesnější údaje o poskytovaných registrovaných sociálních službách. Z tohoto důvodu nejsou některé údaje z let 2007 až 2009 srovnatelné s údaji z let předchozích, přičemž rok 2007 není srovnatelný ani s roky následujícími. Údaje o kapacitách zařízení sociálních služeb vycházejí ze skutečného rozmístění poskytovaných služeb.

KULTURA

Data jsou v oblasti kultury přebírána od Národního institutu pro kulturu (NIK), jehož zřizovatelem je Ministerstvo kultury, a zachycují stav k 31. 12. nebo úhrn za kalendářní rok.

Veřejnými knihovnami jsou Národní knihovna České republiky a Moravská zemská knihovna v Brně, které jsou v přímém řízení Ministerstva kultury, krajské vědecké knihovny zřizované kraji a dále knihovny zřizované obcemi a městy. **Výpůjčky celkem** znamenají výpůjčky všech knihovních jednotek prezenčně i mimo knihovnu. **Knihovní jednotka** je každý samostatný svazek dokumentu, tj. každý výtisk nebo část vícesvazkového díla, vázaný nebo do desek uložený komplet celého ročníku nebo několika čísel periodik, každá samostatná mapa, grafický list, nosič speciálních druhů dokumentů (magnetofonová kazeta, CD-ROM aj.), který je evidován jako samostatná věc v přírůstkovém seznamu.

KRIMINALITA, NEHODY

Údaje o kriminalitě a dopravních nehodách byly převzaty z podkladů Policejního prezidia.

Data o registrovaných a objasněných **trestných činech** (přečinech, zločinech a trestných činech) zahrnují také trestné činy na železnici a trestné činy evidované službou cizinecké policie. Objasněné trestné činy zahrnují trestné činy spáchané a vyřešené ve vykazovaném roce.

Obecná kriminalita zahrnuje násilné trestné činy, mravnostní trestné činy, majetkové trestné činy, podvody a zpronevěry, ostatní majetkové a ostatní kriminální trestné činy. **Hospodářská kriminalita** zahrnuje především trestné činy v obchodních a finančních vztazích.

Dopravní nehody zahrnují všechny nehody nahlášené Policií České republiky, přičemž od roku 2009 došlo ke změně pravidel pro jejich hlášení. Počet usmrcených, zraněných těžce a lehce odpovídá stavu do 24 hodin po nehodě. Hmotná škoda zahrnuje škodu na vozidlech, jejich nákladu nebo na zařízení komunikace.

Údaje o **požárech** a hlavních důvodech zásahů hasičských záchranných sborů byly převzaty z podkladů zpracovaných hasičskými záchrannými sbory. **Požár** představuje každé nežádoucí hoření, při kterém došlo k usmrcení či zranění osob nebo zvířat nebo ke škodám na materiálních hodnotách. Za požár se považuje i nežádoucí hoření, při kterém byly osoby, zvířata nebo materiální hodnoty nebo životní prostředí bezprostředně ohroženy.

Usmrcené osoby jsou všechny usmrcené osoby nalezené na místě požáru, Údaj zahrnuje i osoby, jejichž smrt prokazatelně nastala v přímé souvislosti s požárem, např. v důsledku infarktu, vraždy apod.

VOLBY

Volby do **Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky** se konají jednou za 4 roky, pokud není Poslanecká sněmovna rozpuštěna rozhodnutím prezidenta republiky dříve. Průběh voleb stanoví zákon č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu ČR a o změně a doplnění některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle Ústavy ČR je voleno 200 poslanců v poměrném volebním systému, volebními obvody jsou jednotlivé kraje. Volit je možno i na zastupitelských úřadech v zahraničí, výsledky jsou připočítávány do kraje, který je vylosován Státní volební komisí.

Volby do **Senátu Parlamentu České republiky** se konají společně s volbami do zastupitelstev obcí nebo s volbami do zastupitelstev krajů. Provedení voleb se řídí rovněž zákonem č. 247/1995 Sb., o volbách do Parlamentu České republiky. Volební obvody jsou vytvořeny tak, aby předpokládaný počet voličů byl ve všech volebních obvodech zhruba stejný, a nejsou určeny na základě krajů (jeden volební obvod se může nacházet ve více krajích). Volební systém je většinový. Pokud žádný z kandidátů nezíská v prvním kole nadpoloviční většinu z celkového počtu odevzdaných platných hlasů, postupují do druhého kola dva kandidáti, kteří obdrželi v prvním kole nejvíce platných hlasů. Druhé kolo se koná o týden později.

Volby do zastupitelstev obcí, městských obvodů a městských částí a do Zastupitelstva hlavního města Prahy a zastupitelstev jeho městských částí se konají jednou za 4 roky. Provedení voleb se řídí zákonem č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, ve znění pozdějších předpisů. Volební systém je založený na principu poměrného zastoupení, každý volič má k dispozici tolik hlasů, kolik je v příslušném zastupitelstvu k dispozici mandátů (členů voleného zastupitelstva). Počet mandátů v zastupitelstvu obce je určován na základě aktuálního počtu obyvatel obce.

Volby do zastupitelstev krajů se řídí zákonem č. 130/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Konají se jednou za 4 roky podle zásad poměrného zastoupení a probíhají ve všech krajích České republiky kromě hlavního města Prahy, kde jsou zastupitelé voleni podle zákona o volbách do zastupitelstev obcí. Počet mandátů v zastupitelstvu kraje je určován na základě aktuálního počtu obyvatel kraje.

Volba prezidenta republiky se řídí Ústavou České republiky a zákonem č. 275/2012 Sb., o volbě prezidenta republiky a o změně některých zákonů. Volební období je pětileté, území České republiky tvoří jeden volební obvod. Pokud žádný z kandidátů nezíská v prvním kole volby prezidenta nadpoloviční většinu z celkového počtu odevzdaných platných hlasů, postupují do druhého kola dva kandidáti, kteří obdrželi v prvním kole nejvíce odevzdaných platných hlasů. Druhé kolo se koná o čtrnáct dnů později.

Volby do Evropského parlamentu se konají najednou ve všech členských státech Evropské unie. V České republice se jejich provedení řídí zákonem č. 62/2003 Sb., o volbách do Evropského parlamentu, ve znění pozdějších předpisů. Volební období je pětileté, území České republiky tvoří jeden volební obvod. Počet volených poslanců se určuje podle podílu počtu obyvatel příslušného státu na počtu obyvatel celé EU. Volební systém je založen na principu poměrného zastoupení.

Zapsaní voliči představují počet osob registrovaných v seznamech voličů (osob splňujících zákonné podmínky pro výkon aktivního volebního práva). **Vydané úřední obálky** se rovnají počtu voličů, kteří přišli volit a kterým byla ve volební místnosti vydána obálka pro hlasování. **Odevzdané úřední obálky** představují počet úředních obálek, které hlasující voliči vhodili do volebních schránek. **Volební účast** je počítána jako podíl počtu hlasujících voličů (osob, jímž byla ve volební místnosti vydána úřední obálka) a registrovaných voličů (osob uvedených v seznamech voličů).

Základní údaje o volbách a výsledky hlasování včetně voleb do Senátu Parlamentu České republiky se ve Veřejné databázi nachází v kapitole Volby. Úplné výsledky hlasování ve volbách všech typů do úrovně jednotlivých volebních okrsků jsou dostupné na internetové adrese www.volby.cz.